

Σχολική Διαμεσολάβηση

Πως λειτουργεί ο θεσμός σήμερα
σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
της Ελλάδας

Συνήγορος του Παιδιού ☺

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στο πλαίσιο της αποστολής του ως Συνήγορος του Παιδιού, προσκάλεσε σχολεία που υλοποιούν τον θεσμό της σχολικής διαμεσολάβησης να του αποστείλουν στοιχεία σχετικά με την εμπειρία τους.

Μέχρι το τέλος του 2012 ο Συνήγορος είχε ενημερωθεί για την οργάνωση προγραμμάτων σχολικής διαμεσολάβησης σε **10 σχολεία** δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας:

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

2ο Γυμνάσιο Ασπροπύργου Αττικής

5° Γυμνάσιο Σταυρούπολης

3° Γυμνάσιο Νεάπολης Θεσσαλονίκης

2° Γυμνάσιο Άνω Λιοσίων Αττικής

ΓΕΛ Πεύκων Θεσσαλονίκης

ΕΠΑΛ Συκεών

Πρότυπο Πειραματικό Λύκειο Βαρβακείου

Πειραματικό Γυμνάσιο Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά

Γερμανική Σχολή Θεσσαλονίκης

Γυμνάσιο Νέας Αλικαρνασσοῦ Ηρακλείου Κρήτης

Συνηγόρος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

**Η παρουσίαση αυτή
βασίζεται σε στοιχεία από τα σχολεία αυτά
και στη σχετική βιβλιογραφία**

Συνήγορος του Παιδιού

Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων

Τι είναι η σχολική διαμεσολάβηση;

Είναι μια διαδικασία, μέσα από την οποία οι συγκρούσεις, καυγάδες, εντάσεις και οχλήσεις μεταξύ μαθητών επιδιώκεται να επιλύονται με ειρηνικό τρόπο, με τη συνδρομή επιμορφωμένων εκπαιδευτικών και μαθητών – μεσολαβητών που βοηθούν ώστε οι εμπλεκόμενοι να ακούσουν με προσοχή και να κατανοήσουν ο ένας τον άλλον. Στόχος είναι να καταλήξουν σε μια συμφωνία για να μην επαναληφθεί επιθετική ή προσβλητική συμπεριφορά στο μέλλον.

Πως καθιερώθηκε η πρακτική της σχολικής διαμεσολάβησης;

Η σχολική διαμεσολάβηση ξεκίνησε στην Αμερική και τον Καναδά, τη δεκαετία του '90, βασισμένη στη θεωρία της επανορθωτικής δικαιοσύνης και σε τεχνικές επίλυσης συγκρούσεων με συμμετοχή των ίδιων των εμπλεκόμενων.

Στην Ελλάδα ξεκίνησαν σχετικές εφαρμογές σε σχολεία την πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Ποιος διενεργεί τη διαμεσολάβηση;

Υπεύθυνοι είναι εκπαιδευτικοί του σχολείου, οι οποίοι αρχικά υποδέχονται και εξετάζουν το αίτημα των ενδιαφερόμενων – εμπλεκόμενων μαθητών. Στη συνέχεια, αναλαμβάνουν τη διαμεσολάβηση μαθητές που έχουν εκπαιδευτεί ειδικά για αυτό τον ρόλο, οι οποίοι ακούν με προσοχή τα δύο μέρη και επιδιώκουν την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ τους.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Αποφεύγεται η τιμωρία των υπαιτίων;

Ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα της συμπεριφοράς, υπάρχει πιθανότητα να επιβληθεί ούτως ή άλλως κύρωση στους υπαίτιους μαθητές.

Για ηπιότερες περιπτώσεις όμως, δίνεται η δυνατότητα «αναστολής» της επιβολής τιμωρίας, εφόσον υπάρξει και τηρηθεί συμφωνία ανάμεσα στα δύο μέρη.

Με αυτό τον τρόπο περιορίζονται οι ποινές και αυξάνονται οι πιθανότητες συμμόρφωσης των μαθητών με τη θέλησή τους.

Επιτρέπεται επίσημα η σχολική διαμεσολάβηση;

Αν και δεν περιλαμβάνεται στα προβλεπόμενα πειθαρχικά μέτρα που επιβάλλονται σε μαθητές (σύμφωνα με το Π.Δ. 104/79), το Υπουργείο Παιδείας, ύστερα από εισήγηση του Συνηγόρου του Παιδιού, εξέδωσε εγκύκλιο (18890/Γ2 2011) για τα θέματα της πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μεταξύ μαθητών, στην οποία περιλαμβάνεται αναφορά στη δυνατότητα δημιουργίας ομάδων διαμεσολαβητών μαθητών από εκπαιδευτικούς.

Συνηγόρος του Παιδιού

Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων

Μπορεί η σχολική διαμεσολάβηση να υλοποιηθεί σε όλες τις βαθμίδες;

Στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ήδη υλοποιείται σε αρκετά σχολεία, γυμνάσια και λύκεια. Στο δημοτικό, το πλαίσιο εφαρμογής είναι διαφορετικό και βασίζεται κυρίως σε παιδιά των μεγάλων τάξεων. Προτείνεται να ξεκινά κυρίως ανάμεσα σε μαθητές της ίδιας τάξης και εφόσον υπάρξει επιτυχία, επιχειρείται η εφαρμογή της και σε παιδιά μικρότερων τάξεων.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Χρειάζεται να υπάρχει πρόβλεψη στον Κανονισμό του κάθε σχολείου;

Είναι σκόπιμο η απόφαση για τη λειτουργία της σχολικής διαμεσολάβησης σε ένα σχολείο να έχει τη σύμφωνη γνώμη του συλλόγου διδασκόντων και της σχολικής κοινότητας γενικότερα (εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών).

Με αυτό τον τρόπο νομιμοποιείται η εφαρμογή της διαδικασίας αυτής για την αντιμετώπιση περιστατικών βίας ή εντάσεων μεταξύ μαθητών.

Αν περιληφθεί στον Σχολικό Κανονισμό είναι ακόμα καλύτερα!

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Τι χρειάζεται να γίνει για να ξεκινήσει ένα πρόγραμμα διαμεσολάβησης στο σχολείο;

Καταρχήν θα πρέπει να συζητηθεί το θέμα στον σύλλογο διδασκόντων και να γίνει αποδεκτή η βασική αρχή της διαμεσολάβησης.

Στη συνέχεια θα πρέπει να ορισθούν κάποιοι εκπαιδευτικοί ως υπεύθυνοι, που θα αναλάβουν, αφού εκπαιδευθούν οι ίδιοι, να εισηγηθούν τον τρόπο υλοποίησης της διαδικασίας.

Η απόφαση αυτή θα πρέπει επίσης να τεθεί υπόψη των συλλόγων γονέων και των μαθητικών συμβουλίων.

Συνήγορος του Παιδιού

Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων

Πώς γίνεται η εκπαίδευση των καθηγητών και δασκάλων;

Προς το παρόν δεν υπάρχουν επίσημα προγράμματα εκπαίδευσης στη σχολική διαμεσολάβηση.

Τα σχολεία που ξεκίνησαν να την εφαρμόζουν αναφέρουν ότι οι εκπαιδευτικοί ενημερώθηκαν και εκπαιδεύτηκαν μέσω προγραμμάτων Αγωγής Υγείας ή άλλων σχετικών σεμιναρίων.

Τα εκπαιδευτικά υλικά που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονταν από το πεδίο της Αγωγής Υγείας, της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα (π.χ. υλικό UNESCO, Compass) ή από πρακτικές άλλων σχολείων με σχετική εμπειρία.

Πώς προσκαλούνται οι μαθητές να γίνουν ομότιμοι μεσολαβητές;

Στα σχολεία που υλοποιήθηκε μέχρι τώρα η διαμεσολάβηση, εφαρμόστηκαν προαιρετικά προγράμματα για την εκπαίδευση των μαθητών –μεσολαβητών.

Οι μαθητές ενημερώθηκαν από τη διεύθυνση ή από εκπαιδευτικούς στις τάξεις και όσοι επιθυμούσαν δήλωσαν συμμετοχή.

Έγιναν προσπάθειες για να πάρουν μέρος και μαθητές με εμπειρία εμπλοκής σε βίαια περιστατικά, ως θύτες ή ως θύματα.

Σε ορισμένα σχολεία εκπαιδεύτηκαν μόνο μεγαλύτερα παιδιά, ενώ σε άλλα υπήρξε μικτή ομάδα.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Συνηγόρος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Πώς εκπαιδεύονται οι ομότιμοι μεσολαβητές;

Οι μαθητές/τριες που εκδηλώνουν ενδιαφέρον, παρακολουθούν ένα ομαδικό πρόγραμμα εκτός σχολικών ωρών, 12-15 συναντήσεων, μία φορά τη βδομάδα. Αν οι ενδιαφερόμενοι είναι περισσότεροι από 20-25, γίνεται επιλογή από τους εκπαιδευτικούς μέσα από συνεντεύξεις.

Έπειτα ενημερώνονται οι γονείς/κηδεμόνες των επιλεγμένων και ξεκινά η εκπαίδευση που έχει κυρίως βιωματικό χαρακτήρα. Οι μαθητές γνωρίζονται μεταξύ τους και μαθαίνουν μέσα από ασκήσεις την αξία του να ακούς τους άλλους, να είσαι αντικειμενικός, να τους εμπιστεύεσαι και να κερδίζεις εμπιστοσύνη τους.

Συνηγόρος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Υλικό για την εκπαίδευση των μαθητών

Για την εκπαίδευση των μαθητών στη διαμεσολάβηση, χρησιμοποιείται υλικό της Αγωγής Υγείας (π.χ. το «Στηρίζομαι στα πόδια μου», «Συζητήσεις εφήβων» «Εγώ και εσύ μαζί») και άλλα βοηθήματα για τη σχολική βία και τις τεχνικές διαμεσολάβησης (ενεργητική ακρόαση, ενσυναίσθηση, αναγνώριση συναισθημάτων, αντιμετώπιση θυμού, κ.α.).

Οι μαθητές ενημερώνονται για τους κανόνες και το πρωτόκολλο διαμεσολάβησης και εξασκούνται μέσα από εικονικές διαμεσολαβήσεις.

Τελική επιλογή των μαθητών – μεσολαβητών

Γίνεται ανάμεσα στους μαθητές που ολοκλήρωσαν την εκπαίδευση και χαίρουν εμπιστοσύνης των συμμαθητών τους.

Υπογράφουν συμφωνητικό για τη τήρηση των κανόνων (αντικειμενικότητας, εχεμύθειας κ.λπ.) και γίνεται νέα ενημέρωση των γονέων/κηδεμόνων τους.

Τα ονόματα των μεσολαβητών γίνονται γνωστά σε όλο το σχολείο. Μπορεί στην ομάδα να συμμετέχουν δοκιμαστικά και ορισμένα (νεότερα σε ηλικία) μέλη.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Πώς ξεκινά μια διαμεσολάβηση;

Για να ξεκινήσει μια διαμεσολάβηση χρειάζεται τα δύο μέρη που είχαν μια σύγκρουση ή άλλη μορφής αντιπαράθεση, να ζητήσουν από τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς να υπαχθούν σε αυτή τη διαδικασία. Συνήθως αφορά δύο μαθητές, μπορεί όμως να είναι και περισσότεροι.

Ορισμένες φορές στους εκπαιδευτικούς απευθύνεται η μία πλευρά και ύστερα προτείνεται στην άλλη, αν θέλει, να συμμετέχει στη διαδικασία. Ύστερα, ενημερώνεται η ομάδα των (ομότιμων) μαθητών-μεσολαβητών.

Πώς επιλέγονται οι μεσολαβητές στην κάθε περίπτωση;

Οι μαθητές που υποβάλλουν αίτημα διαμεσολάβησης, μπορούν να ζητήσουν συγκεκριμένα πρόσωπα της ομάδας που εμπιστεύονται για να αναλάβουν την υπόθεσή τους, αν και αυτοί συμφωνήσουν.

Αν δεν συμβεί αυτό, τότε με τη βοήθεια των υπευθύνων εκπαιδευτικών, ορίζονται από την ομάδα δύο πρόσωπα ως μεσολαβητές, συνήθως ίδιας ή μεγαλύτερης ηλικίας από τους εμπλεκόμενους.

Συνήγορος του Παιδιού

Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων

Πού, πότε και πώς γίνεται η διαμεσολάβηση;

Συνήθως γίνεται σε χρόνο διαλείμματος, και, αν απαιτείται, επεκτείνεται πέραν αυτού ή συνεχίζεται σε άλλο διάλειμμα.

Επιλέγεται ένας ουδέτερος χώρος, χωρίς παρουσία τρίτων. Σε ορισμένες περιπτώσεις παρίσταται και ο υπεύθυνος εκπαιδευτικός.

Τα δύο μέρη αναφέρουν με τη σειρά τους την οπτική τους στην υπόθεση σύγκρουσης, παρεξήγησης ή παρενόχλησης. Οι μεσολαβητές κάνουν ερωτήσεις και ανταλλάσσουν απόψεις.

Πού, πότε και πώς γίνεται η διαμεσολάβηση; (2)

Μπορεί να χρειαστούν περισσότερες από μία συναντήσεις. Αν υπάρξει συμφωνία για την εξομάλυνση της κατάστασης μεταξύ των δύο πλευρών, τότε καταγράφεται σε φόρμα συμφωνητικού (ή «συμβολαίου τιμής»), όπου οι εμπλεκόμενοι εξηγούν τα αίτια της σύγκρουσής τους ή της επιθετικής/ενοχλητικής συμπεριφοράς και δεσμεύονται να μην επαναληφθεί.

Το συμφωνητικό υπογράφεται από τα δύο μέρη και τους μεσολαβητές, επιδεικνύεται στον υπεύθυνο εκπαιδευτικό και φυλάσσεται σε αρχείο.

Η λειτουργία της ομάδας μεσολαβητών

Η ομάδα ομότιμων μαθητών-μεσολαβητών συνεχίζει να συναντιέται τακτικά, ενημερώνεται για την πορεία των διαμεσολαβήσεων που έχουν πραγματοποιηθεί, συζητά θέματα που αφορούν το χειρισμό περιστατικών και τη βία στο σχολείο. Ενδεχομένως παίρνει πρωτοβουλίες για την ενημέρωση των μελών της σχολικής κοινότητας. Επίσης μπορεί να ζητήσει περαιτέρω επιμόρφωση και εποπτεία για κάποια θέματα.

Τέλος γίνεται αξιολόγηση του έργου της με τη βοήθεια του υπεύθυνου εκπαιδευτικού.

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Έχει επιτυχία η διαδικασία της σχολικής διαμεσολάβησης;

Τα σχολεία που εφαρμόζουν το θεσμό αναφέρουν ότι στην αρχή γίνονται λίγες μεσολαβήσεις, αργότερα όμως αυξάνονται, με την απόκτηση εμπειρίας και τη διάδοση της πρακτικής.

Στις περισσότερες περιπτώσεις αναφέρεται ότι τηρείται η συμφωνία και τα δύο μέρη δεν επαναλαμβάνουν τη σύγκρουση ή την επιθετική συμπεριφορά. Επίσης, αναφέρεται μείωση στην επιβολή κυρώσεων και διάθεση των μαθητών να επιλύουν τις διαφορές τους μέσα από τη διαμεσολάβηση.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Πως αντιδρούν οι άλλοι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί;

Την πρώτη περίοδο λειτουργίας της ομάδας, ενώ τα μέλη της χαίρονται πολύ τη διαδικασία μαζί με τους υπεύθυνους καθηγητές τους, υπάρχουν άλλοι μαθητές και εκπαιδευτικοί που την αμφισβητούν.

Τα 15μελή συμβούλια μαθητών, για να στηρίξουν τον θεσμό, πρέπει από την αρχή να είναι ενήμερα και σύμφωνα. Το ίδιο ισχύει και για το σύνολο των εκπαιδευτικών. Η εμπιστοσύνη και η θετική στάση της σχολικής κοινότητας κερδίζονται σταδιακά και στην πράξη!

Μπορεί να αναλάβει 15μελές μαθητικό συμβούλιο να γίνει ομάδα μεσολαβητών;

Δεν είναι σκόπιμο, γιατί η νομοθεσία που διέπει τις μαθητικές κοινότητες δίνει διαφορετικές αρμοδιότητες στα 15μελή και 5μελή μαθητικά συμβούλια.

Οι διπλές αρμοδιότητες μπορεί να δημιουργήσουν σύγχυση και προβλήματα.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Τι γίνεται αν δεν τηρηθεί η συμφωνία ανάμεσα στα παιδιά που συμμετείχαν σε μια διαμεσολάβηση;

Αναλόγως με την περίπτωση, μπορεί να μην δοθεί δυνατότητα δεύτερης διαμεσολάβησης και να αναλάβει την επίλυση της σύγκρουσης ή επιθετικής συμπεριφοράς ο διευθυντής με άλλες μεθόδους.

Αν υπάρξει ειδική αιτιολογία, μπορεί να υπάρξει και νέα διαμεσολάβηση.

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Τι θεωρούν τα σχολεία που υλοποιούν διαμεσολάβηση, ως επιτεύγματα;

- > συμμετοχή των μαθητών στη λήψη αποφάσεων για θέματα που τους αφορούν
- > αίσθηση των μαθητών ότι μπορούν να λύσουν τις διαφορές τους χωρίς επιβολή ποινών
- > εξάσκηση των μαθητών στην ενεργητική ακρόαση («μαθαίνουν να ακούν τους άλλους, αφήνοντας τους να τελειώσουν όσα έχουν να πουν»)
- > εκπαίδευση στη διαχείριση του θυμού και των συναισθημάτων τους
- > αποδοχή της διαφορετικότητας
- > ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης με τους εκπαιδευτικούς
- > μείωση των επιθετικών συμπεριφορών και το ξεπέραςμα των φόβων των θυμάτων

Τι χρειάζεται να γίνει ακόμα;

Τα σχολεία που υλοποιούν τη διαμεσολάβηση προτείνουν:

- > Να θεσμοθετηθεί ο ρόλος των εκπαιδευτικών μεσολαβητών – υπευθύνων ομάδων και να υπάρξει πρόβλεψη για τον χρόνο συναντήσεων
- > Να περιλαμβάνονται προβλέψεις για τη διαμεσολάβηση στον Σχολικό Κανονισμό
- > Να γίνουν προγράμματα ενημέρωσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών
  - > Να ενημερώνονται όλοι μαθητές στην αρχή της χρονιάς (ιδίως οι μικρότεροι)
  - > Να δικτυωθούν τα σχολεία μεταξύ τους και μια φορά τον χρόνο να γίνεται συνάντηση με παρουσίαση καλών πρακτικών

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία της σχολικής διαμεσολάβησης...

είναι το καλό σχολικό κλίμα,
η λειτουργία της δημοκρατίας στο σχολείο
και γενικότερα η έμπρακτη δέσμευση της σχολικής
κοινότητας για την αντιμετώπιση των συγκρούσεων
και των προβλημάτων, μέσα από τη συνεργασία
και την αλληλοκατανόηση!

Συνήγορος του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Επιλεγμένη βιβλιογραφία:

- **Αρτινοπούλου Β.:** «Η Σχολική Διαμεσολάβηση, Εκπαιδεύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού», Αθήνα, 2010
  - **Δίκτυο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και την Εκπαίδευση:** «Διαμεσολάβηση Συνομηλικών για την Επίλυση των Συγκρούσεων στα Σχολεία. Εγχειρίδιο για εκπαιδευτικούς και εκπαιδευτές νέων», Λεμεσός, 2007
  - **Συμβούλιο της Ευρώπης, COMPASS (Πυξίδα)** «Εγχειρίδιο για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα», 2007, Ελληνική έκδοση 2010
  - **Θάνος Θ.:** «Η διαμεσολάβηση στο σχολείο και την κοινωνία», Εκδόσεις Πεδίο, 2011
- Χηνάς Π., Χρυσafίδης Κ.:** «Επιθετικότητα στο σχολείο, Προτάσεις για πρόληψη και αντιμετώπιση», 2000

Συνηγόρος του Παιδιού

Υπερασπίζοντας τα δικαιώματα των ανηλίκων

Περισσότερα στοιχεία υπάρχουν
στο site του Συνηγόρου του Πολίτη /
Συνηγόρου του Παιδιού:
www.0-18.gr/gia-megaloyis/bia-sto-scholeio

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Συνηγός του Παιδιού

ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

